

ชื้อของกิน ที่คุ้นเคย ตอนที่ ๓

กสิกร มัทธโมโตะ

โรงเรียนภาษาและวัฒนธรรม

สวัสดีค่ะ มิตรรักนักอ่าน TPA NEWS ที่เคารพรักทุกท่านช่วงนี้ฝนตกบ่อยใช้หวัตก็กำลังระบาดอย่าลืมรักษาสุขภาพกันด้วยวิธีพื้นฐานอย่างทานอาหารที่มีประโยชน์และให้ครบ ๕ หมู่กันนะคะ ร่างกายจะได้แข็งแรง มีภูมิต้านทานสู้โรคภัยไข้เจ็บได้ค่ะ และสนุกกับภาษาครั้งนี้ ผู้เขียนขอนำเสนอเรื่องสำคัญเรื่องเดิมที่ว่าด้วยที่มาของชื่อของกิน ตอนที่ ๓ จากที่ก่อนหน้านี้ได้นำเสนอที่มาของ “ของกินที่ลงท้ายว่าซากังราว” ที่มาของคำว่า “ข้าวซอย” กับ “แคบหมู” ไปแล้ว ตอนที่ ๓ นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับของกินที่มีชื่อ “จีน ๆ” กันค่ะ

ขนมจีน

เวลาสอนนักเรียนชาวต่างชาติซึ่งได้เรียนคำว่า “ขนม” กับ “จีน” มาแล้ว เป็นต้องกุมขมับเมื่อจะต้องแนะนำอาหารชนิดนี้จะเพราะทุกคนต่างคิดตรงกันว่า หมายถึง ขนมที่มาจากประเทศจีน! อย่างไรก็ตามแต่ชาวต่างชาติเลยคะ คนไทยอย่างผู้เขียนเอง เมื่อก่อนก็คิดคล้าย ๆ กันอย่างนั้นว่า น่าจะเป็นของกินเล่นของคนจีน แต่ช่วงหลังนี้มีบทความที่บอกที่มาของ “ขนมจีน” มาให้ได้ฟังได้อ่านกันแล้ว จึงไขข้อข้องใจไปได้อย่างดี ผู้เขียนขอให้อีกโอกาสนี้สรุปที่มาให้ได้อ่านกันนะคะ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (<https://dictionary.orst.go.th/>) เขียนความหมายไว้ว่า **ขนมจีน** [ขนม-] น. อาหารชนิดหนึ่ง ทำด้วยแป้งเป็นเส้นกลม ๆ คล้ายเส้นหมี่ กินกับน้ำยา น้ำพริก เป็นต้น, ลักษณะนามว่า จับ หรือ ห้ว เช่น ขนมจีน ๕ จับ หรือ ขนมจีน ๕ ห้ว.

หากันต่อคะ เพราะยังไม่ได้ที่มาของชื่อ...

เว็บไซต์ MGR ONLINE มีบทความเรื่อง “ที่มาของ “ขนมจีน” อาหารจากดินแดนสุวรรณภูมิ” (<https://mgronline.com/travel/detail/9520000015345>) ซึ่งกล่าวไว้ว่า แม้จะมีชื่อว่า “ขนมจีน” แต่อาหารจานนี้ไม่ได้เป็นทั้งขนม และไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเทศจีนอีกต่างหาก โดย บำรุง คำเอก จาก

คณะโบราณคดี ม.ศิลปากร เป็นผู้สันนิษฐานว่า ขนมจีนนั้นเดิมเป็นอาหารของชาวมอญ โดยขนมจีนในภาษามอญนั้นเรียกว่า “คนอม” ส่วนคำว่า “จีน” ไม่มีใช้ในภาษามอญ มีแต่คำว่า “จิน” ซึ่งแปลว่าสูง ว่ากันว่า ขณะที่คนมอญกำลังทำคนอมอยู่ ก็มีคนไทยเดินมา และร้องถามว่ากำลังทำอะไรอยู่ คนมอญก็ตอบเป็นภาษามอญว่า “คนอมจินก็กั๊กเซมเจียะกัม” แปลว่าขนมจีนสุกแล้ว เรียกคนไทยมากินด้วยกัน และจากนั้นเป็นต้นมา คนไทยก็เรียกอาหารชนิดนี้ว่า “คนอมจิน” และเพี้ยนมาเป็น “ขนมจีน”

เช่นเดียวกับ เว็บไซต์ KRUA.CO ที่เขียนเรื่อง “การเดินทางของขนมจีน-ข้าวปุ้น-ขนมเส้น” (https://krua.co/food_story/journey-of-kanomjean/?cn-reloaded=1) ก็กล่าวถึงที่มาของ

ชื่อเรียกนี้ไว้ว่า เส้นแบ่งข้าวเจ้าที่เราเรียกกันว่าขนมจีนนั้น สันนิษฐานกันว่า น่าจะเพี้ยนเสียงมาจากคำว่า ‘คนอมจีน’ หรือ ‘คนอมจีน’ ซึ่งเป็นคำในภาษามอญว่า ขนจิ้น (อู่จิ้น) มีความหมายว่า แบ่งที่ถูกทำให้สุก เฟซบุ๊กเพจ รมัญคดี – MON Studies เคยอธิบายไว้ว่าคนมอญเรียกขนมจีนว่า ‘คนอม’ เท่านั้น ส่วนคำว่า ‘จีน’ หมายถึงการทำให้สุก ซึ่งก็ว่ากันว่าชื่อ ‘ขนมจีน’ นั้นน่าจะมาจากการสื่อสารกันสลับไปมากระหว่างสองภาษาคือไทย และมอญ จนผิดเพี้ยนมาเป็นคำใหม่เสียมากกว่า

สรุปว่าขนมจีนอาหารของชาวมอญนี้มาจากคำว่าคนอมจีน ซึ่งเป็นภาษามอญ เกิดจากการรวมคำ 2 คำเข้าด้วยกัน ได้แก่ “คนอม” หรือ “ขนมอม” มีความหมายว่า เส้นแบ่งข้าวเจ้า และ “จีน” ที่หมายความว่า สุก ค่ะ

ส่วนการกินขนมจีนพบเห็นกันได้แทบดินแดนสุวรรณภูมิ ทั้งคนไทย คนมอญ คนพม่า คนลาว คนกัมพูชา และคนเวียดนาม ต่างทำขนมจีนกินเหมือนกัน จะต่างกันก็ที่น้ำยาที่นำมาราดบนขนมจีน ในเมืองไทยก็มีการกินขนมจีนกันทั่วไป และมีคำเรียกขนมจีนต่างกันไปตามภาษาของท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ภาคเหนือเรียก “ขนมเส้น” ภาคอีสานเรียก “ข้าวปุ้น” คนไทยเราสร้างสรรค์เมนูขนมจีนได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ขนมจีนแกงเขียวหวาน / แกงไตปลา / แกงป่า / แกงปู / แกงเนื้อ / น้ำพริก / น้ำยา / น้ำเงี้ยว / พะแนง รวมไปถึงยำขนมจีน ตำข้าว (ส้มตำที่ใส่เส้นขนมจีน) เป็นต้น

โจ๊ก

โจ๊กเป็นอาหารเข้ายอดนิยมของคนไทยมาเป็นเวลานานนะค่ะ นักเรียนชาวญี่ปุ่นที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยมาสักระยะก็มักจะสังเกตเห็นร้านขายโจ๊ก หรือเคยได้ลิ้มลองเมนูนี้กัน บางคนก็สนใจก็จะมาถามครูต่อว่าอาหารชนิดนี้เรียกว่าอะไร ใช้ “ข้าวต้ม” หรือเปล่า เพราะที่ญี่ปุ่นมีข้าวต้มแต่ลักษณะไม่ละเอียดและข้นแบบโจ๊กค่ะ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ แสดงความหมายไว้ว่า โจ๊ก น. ข้าวต้มชนิดหนึ่งที่ใช้ปลายข้าวต้มจนละเอียด. (จ.).

ท้ายความหมายมี (จ.) แสดงที่มาว่า เป็นคำที่มาจากภาษาจีนนะค่ะ

เว็บไซต์ MGR ONLINE ได้เขียนเล่าเรื่องโจ๊กในบทความชื่อ “มาชวนคุยเรื่องโจ๊ก” (<https://mgronline.com/china/detail/9600000089668>) ไว้ตอนหนึ่งว่า การที่คนไทยแยกโจ๊กออกจากข้าวต้มได้ชัดเจน ก็เพราะไปเรียกตามชาวแต้จิ๋วในไทย ชาวแต้จิ๋วเรียกข้าวต้มว่า ม้วย (糜) และเรียกโจ๊กว่า จัก (粥)

ส่วนชาวกวางตุ้งเรียกโจ๊กว่า จุก (粥) คือ ใช้ตัวอักษรจีนเดียวกัน แต่ออกเสียงต่างกัน และอักษรตัวเดียวกันนี้ ชาวจีนทั่วไปออกเสียงในภาษาจีนกลางว่า โจว และให้ความหมายว่า ข้าวต้ม คือ ข้าวที่ต้มในน้ำมาก ๆ ต้มแล้วยังมีน้ำอยู่ ไม่แห้งเป็นข้าวสวย ก็เรียกรวมกันไปหมดว่า โจว อีกอย่างชาวจีนทั่วไปไม่รู้จัก “ม้วย” หรือข้าวต้มของชาวแต้จิ๋ว ถ้าต้องการระบุว่าเป็นโจ๊กตามที่เรารู้จักกัน ก็ต้องบอกว่า กว่างตงโจว (广东粥) “โจ๊ก” หรือ “กว่างตงโจว” เป็นอาหารพื้นบ้านของชาวกวางตุ้งที่ไม่เพียงแพร่หลายอยู่ในมณฑลกวางตุ้งเท่านั้น แต่ยังเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลมาถึงเมืองไทย เช่นเดียวกับอาหารกวางตุ้งอื่น ๆ อย่างเป็ดย่าง หมูแดง ที่กลายมาเป็นข้าวหน้าเป็ดย่าง บะหมี่เกี๊ยวหมูแดงบ้างในบ้านเรา

ส่วนเว็บไซต์ POST TODAY ก็มีบทความ “เล่าเรื่องโจ๊ก (ฮ่อกง)” (<https://www.posttoday.com/life/travel/180803>) ที่กล่าวถึงที่มาของโจ๊กเช่นกัน ดังนั้น โจ๊ก ก็คือข้าวต้มชนิดหนึ่งซึ่งนำปลายข้าวมาต้มจนนุ่มเนียนละเอียด ภาษาอังกฤษใช้คำว่า congee หรือ rice porridge ส่วนบ้านเราเรียกว่า โจ๊ก ซึ่งน่าจะมาจากภาษาจีนกวางตุ้งคำว่า “จุก” โจ๊กมีให้รับประทานในหลายประเทศย่านเอเชีย บางที่รับประทานเป็นอาหารเช้า บ้างเป็นอาหารค่ำ บ้างก็มีให้รับประทานได้ทั้งวันทั้งคืน

สรุปว่า คำว่า “โจ๊ก” มาจากคำว่า “จุก” หรือ “จุก” / “จุก” ในภาษาจีนตามถิ่นที่มาของอาหารนั่นเองนะค่ะ

“ขนมจีน” และ “โจ๊ก” หากฟังจากชื่อแล้ว ก็ชวนให้นึกไปว่า น่าจะมาจากจีนเหมือนกัน แต่ดูจากข้อมูลแล้วกลับกลายเป็นคนละถิ่นที่มากันเลย ขนมจีนเป็นอาหารของชาวมอญ ส่วนโจ๊กมาจากประเทศจีนตามคาดค่ะ แต่อาหารทั้งสองชนิดนี้ต่างก็แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการกินข้าวเป็นอาหารหลักของชาวเอเชียได้ดีจริง ๆ ...ว่าไหมคะ